

УДК 78.072.2Гошовський:78.031.2(477)(045)

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2022.17.270895>

Віра Мадяр-Новак

<https://orcid.org/0000-0002-5178-0639>

Ужгородський музичний фаховий коледж імені Д.С. Задора,

вул. Волошина, 13. Ужгород, Україна, 88000,

тел. +380 63 703-6254, e-mail: madyarnovak@ukr.net

Постать Володимира Гошовського крізь призму сфер його діяльності: до столітнього ювілею вченого

В умовах російської окупації, коли Україна бореться за незалежність, особливого національного значення набуває вшанування столітнього ювілею одного з титанів української етномузикології Володимира Гошовського (1922–1996). У статті викладено об'ємне бачення образу вченого крізь призму багатогранності його обдарувань. Увагу звернено на формування різнобічності зацікавлень В. Гошовського та проаналізовано сфери його діяльності в тісному зв'язку з віхами життя. Характеристика постаті видатного етномузиколога в такому ракурсі дозволяє зрозуміти причини багатовекторності його інтересів у питаннях теорії, історії та методології музичної фольклористики. Очевидно, що досвід і знання, набуті ним у різних сферах, сфокусувалися на етномузикології, вигідно вирізнили його з-поміж тогочасних дослідників і надали простір для сміливих експериментів. У висвітленні основної сфери діяльності В. Гошовського прослідковано процес еволюції та магістральні напрями його етномузикознавчої праці.

Ключові слова: В. Гошовський, лінгвістика, етнографія, музичне виконавство, музикознавство, музична діалектологія, слов'янознавство, кібернетичне етномузикознавство.

Вступ, постановка проблеми та мета статті

У 2022 році світова спільнота віддає шану видатному українському етномузикологу ХХ століття Володимиру Гошовському (1922–1996) з нагоди сторіччя від дня його народження.

Цей учений став величною постаттю в європейському, загальноукраїнському та регіональному вимірах.

На *регіональному* рівні В. Гошовський узагальнив і розвинув наукові починання Б. Бартока та Ф. Колесси, звершені ними на Закарпатті. Він здійснив такий потужний прорив у вивченні народної музики цього регіону, що перевершив усе, зроблене до нього, та увійшов в історію як засновник музичної фольклористики Закарпаття.

На *загальноукраїнському* рівні Гошовський був одним із небагатьох, хто розвинув музичне слов'янознавство, вперше в Україні розробив систему музично-діалектологічного дослідження, став фундатором вітчизняного кібернетичного етно-музикознавства, увів нові методи досліджень. Найголовніше, відродивши здобутки корифеїв української етномузикології – К. Квітки й Ф. Колесси, повернув українській науці лідерські позиції у світі.

На *європейському* рівні науковець постав в авангарді розв'язання найактуальніших етномузикознавчих проблем континенту та увійшов до плеяди першопрохідців. Саме завдяки Гошовському Україна, водночас із Польщею й Угорщиною, представила світу свою методологію вивчення музично-діалектологічних явищ у народній музиці, а майже водночас із Італією, Чехословаччиною та іншими країнами приступила в числі перших до кібернетизації етномузикології. Гошовський став знаним у США,

Канаді, Німеччині, Чехословаччині, Болгарії, Польщі, Франції, Югославії та інших країнах.

Столітній ювілей – це та рубіжна дата, яка спонукає наступників осмислити здобутки, додати нові штрихи до портрету особи, поглянути на постать ученого під новим кутом зору. І хоча про Гошовського написано багато десятків наукових праць, що розкривають найрізноманітніші питання його творчої біографії та наукової спадщини, все ще лишається багато аспектів, що чекають на висвітлення. Один із них – узагальнюючий огляд сфер діяльності вченого. Мета цього екскурсу – досягнути повнішого уявлення про постать В. Гошовського, розуміння причин його обізнаності з багатьма науками, що в кінцевому результаті якісно позначилося на етномузикознавчій праці.

Огляд останніх публікацій з теми

Ім'я В. Гошовського наявне в усіх довідниках та енциклопедіях України. Його здобутки перебувають у полі зору етномузикологів усієї країни. Серед основних сучасних дослідників його спадщини вирізняються А. Іваницький (2006) та І. Довгалюк (Довгалюк, Добрянська, 2008), котрі розглядають постать ученого в контексті вітчизняної музичної фольклористики; Л. Добрянська (2010, 2013), яка вивчає етап його викладання у Львівській консерваторії; М. Мушинка, котрий висвітлює зв'язки В. Гошовського зі вченими Словаччини й Чехії (2001) та відгукується на всі основні події, пов'язані з його ім'ям (1997; 2018); В. Мадяр-Новак (аналізує закарпатський період його життя (2017в, 2018, 2019), публікує збірники (2017б), проводить конференції «Гошовський і Закарпаття») та «гошовськознавець» В. Пасічник, котрий має доступ до родинного архіву етномузиколога, оприлюднює багато раритетних матеріалів, випускає збірники (2006, 2017), висвітлюючи життя (2011б) та на-

укову працю Гошовського (2011а, 2013а, 2013б). За кордоном ім'я вченого трапляється в американських, канадських, чеських, словацьких, польських, німецьких та інших виданнях.

За всієї багатоманітності матеріалів лише частина публікацій характеризує ту чи іншу сферу діяльності Гошовського на певному життєвому етапі або ж «інкрустує» окремі сфери в контекст його біографії. Окремої оглядової статті власне про сфери діяльності вченого ще не було, що й спонукало авторку до її написання. У процесі роботи долучено нові факти, отримані від закарпатських інформантів.

Виклад основного матеріалу

В. Гошовський вирізнявся широтою інтересів. За словами сучасників, він «був науковцем енциклопедичних знань не лише в етномузикології, але й з багатьох інших дисциплін» (Пасічник, 2006, с. 22).

Ера науково-технічного прогресу безпосередньо вплинула на світогляд ученого. Він став свідком появи нових сфер досліджень, які виникали на межі поєднання суміжних наук: «математичної біофізики, біоніки, математичної лінгвістики» (Пасічник, 2017, с. 74), і виявив сміливість в експериментах. Прогресивні ідеї і новаторські методи досліджень він знаходив на межі поєднань етномузикології з лінгвістикою, семіотикою, генетикою, статистикою, соціологією, психологією, географією, історією, естетикою, кібернетикою. Обізнаності вченого в різних науках сприяла багатовекторність його зацікавленість – якість, закладена ще в дитинстві. Важливу роль на цьому шляху відіграли батьки та старші брати.

У родині Гошовських панував органічний синтез науки й мистецтва. Батько Леонід утілював потужне інтелектуальне начало: за освітою – юрист, навчався в трьох університетах Європи – Львівському, Празькому та Інсбрукському. Мати Єлизавета була піаністкою, випускницею Тифліського музичного училища та студенткою Празької консерваторії. Позаяк батько був управителем жупи Ужгорода, у їхньому будинку збиралися представники найрізноманітніших професій, які становили еліту мистецької і наукової інтелігенції Ужгорода. У родинному архіві Гошовських збереглися світлини з відомим чеським кінорежисером Іваном Ольбрехтом – автором фільму «Микола Шугай»; знаменитим у Європі закарпатським скрипалем Нандором Плотені (першою скрипкою Будапештської королівської опери, другом Ф. Ліста, Е. Ремені та Й. Брамса); з маминою подругою – скрипалькою й співачкою європейського рівня Вірою Ромішовською – та багатьма іншими. До числа близьких друзів родини належали кращий піаніст-віртуоз Ужгорода – Зігізмунд Лендел, диригент Петро Милославський, оперна співачка Поліна Милославська. До будинку Гошовських були вхожими юристи, художники, лікарі, архітектори, історики, етнографи, математики, філологи, котрі в свідомості хлопчика закладали уявлення про багатогранність життя. В іншому місці людей такого розмаїття професій годі було шукати.

За роки навчання Володимир отримав різнобічну освіту. У гімназійний період він однаковою мірою тяжів як до точних, так і до гуманітарних наук; завойовував перші місця на шкільних конкурсах з фізики й математики, легко опановував мови (включно з обов'язковою в гімназії латинською), цікавився літературою, гео-

Меморіальна дошка В. Гошовському в Ужгороді. Скульптор В. Роман

графією, етнографією. Окрім того, здобув хорошу музичну освіту: грав на трьох інструментах (фортепіано, скрипці й гітарі), навчався в музичній школі Віри Ромішовської, співав у хорі, грав у струнному квартеті. Як усі однолітки захоплювався футболом. До цього великого переліку занять додалися мрії стати кондитером, мандрівником, а коли 1929 року в Ужгороді відкрили аеропорт – ще й «конструктором літаків» (Пасічник, 2006, с. 8).

На Володимира, як на наймолодшого в сім'ї, впливали брати. Найстарший з них – Василь – цікавився юриспруденцією, закінчив два факультети: юридичний Празького Карлового університету, згодом – французької філології в Московському педагогічному інституті іноземних мов імені М. Горького (цей лінгвістичний виш вважали провідним у СРСР). Брат був справжнім поліглотом і слугував для Володимира взірцем для наслідування. В Ужгородському університеті Василь Гошовський заснував романо-германську кафедру, ставши її першим завідувачем. Микола Гошовський (теж випускник Карлового університету) обрав фах лікаря. Завдяки йому Володимир дізнавався про новітні методи лікування. Брат Олександр, інженер-геодезист, закінчив Львівський політехнічний інститут і працював на ниві архітектурної забудови Ужгорода.

Та коли наймолодшому з братів – Володимиру – прийшов час вступати до вузу, він обрав філологію й етнографію, глибинний інтерес до яких пробудив гімназійний учитель і водночас відомий фольклорист і етнограф Закарпаття Іван Панькевич.

Філологічна наукова діяльність (1941–1945). Захоплення лінгвістикою визначило важливу сторінку творчої біографії вченого. Він здобув вищу європейську історико-філологічну освіту в Празькому Карловому університеті (1941–1944), де опановував «слов'янську філологію та етнографію (проф. Е. Шнеевайс), семіологію (переважно арабську мову у проф. А. Громана і доктора К. Асакера), [...] порівняльне мовознавство [...], різні європейські мови (німецьку, італійську, іспанську) і нарешті трохи музикології (у Бекінга)» (Пасічник, 2006, с. 8). Навчання в цьому закладі, притаманні чеській лінгвістичній школі традиції авангардизму, опора на порівняльне мовознавство, слов'янознавство, залучення нових лінгвістичних методів аналізу – обумовили новаторський дух дослідницької праці Гошовського вже в студентські роки. У 1944 за дисертацію «Етнографічний аналіз творчості М. Гоголя», яка синтезувала філологію з етнографією, Володимир отримав ступінь доктора філософії, ставши в 22 роки дипломованим філологом. Подібно до старшого брата він зробився поліглотом, оволодівши не менш як 16 мовами: українською, вірменською, чеською, словацькою, польською, болгарською, сербською, хорватською, білоруською, російською, латинською, англійською, німецькою, італійською, іспанською, арабською, окремі з яких вивчив самостійно.

Загалом, Прага відкрила перед Гошовським блискучі лінгвістичні перспективи. У 1942–1944 роках молодий дослідник працював у Празькому Інституті слов'янознавства, після закінчення університету викладав у Клубі модерних філологів (1944–1945). За спогадами вченого, для подальшої наукової діяльності «йому пропонувалися університети трьох міст: Риму, Каїру та Ужгороду, <...> [він] готувався поїхати до Італії спеціалізуватися у відомого славіста Ло Гатто – професора в галузі порівняльного літературознавства» (Мокану, 2005, с. 367); отримав запрошення прочитати цикли лекцій у Римі, мріяв зосередитися на арабістиці та виїхати для досліджень до Єгипту. Однак усі плани було перекреслено брехливим запевненням М. Добродєєва про затребуваність Гошовського в новоствореному Ужгородському університеті. Юнак щиро прагнув допомогти місту свого дитинства та, як згодом з'ясувалося, вільних вакансій в Ужгородському університеті не було, та й виїзд із СРСР було заборонено. Тож, із наукової сфери філологія перетворилася для Гошовського лиш у можливість підробітку за сумісництвом (викладання іноземних мов в ЗОШ №3, музичному училищі, а згодом – в університеті). Однак пізніше фундаментальна європейська філологічна освіта й знання мов стануть йому в нагоді.

Етнографічна діяльність (1946–1948). Наявність другого фаху, здобутого в Празькому університеті, дозволила юнаку реалізуватися в напрямі етнографічних досліджень. У 1946–1948 він працює завідувачем етнографічного відділу Ужгородського державного історико-краєзнавчого музею: виїздить в експедиції, проводить етнографічні обстеження за-

карпатських сіл, занотовує народні пісні¹, організовує виставки. У листуванні радиться з І. Панькевичем. Працює творчо (особливо під час директорства П. Сови), комплексно вивчаючи різні сторони народної культури та побуту: словесний фольклор, народномузичні інструменти, народні пісні, національний одяг, вишивку, кераміку та інші предмети народного побуту. Як етнограф, Гошовський виявив увагу до найменших етнографічних деталей. Однак у грудні 1948 року, унаслідок посилення ідеологічного тиску та ліквідації етнографічного відділу музею, цю роботу було припинено. Пошуки можливостей для реалізації власного потенціалу привели вченого до музики, хоча, як він уважав, «у сферу музичної культури [...] потрапив зовсім випадково» (Мокану, 2005, с. 378).

Музична діяльність (1947–1962). В умовах гострої нестачі на Закарпатті музичних педагогів Гошовський прийняв пропозицію Д. Задора створити відділ народних інструментів в Ужгородському музичному училищі та музичній школі. Гошовський став завідувачем цього відділу, засновником оркестру народних інструментів, започаткував клас шестиструнної гітари², домри, балайки та весь комплекс супровідних навчальних дисциплін (оркестровий клас, диригування, методика викладання гри на щипкових інструментах, аранжування, оркестрування). Паралельно розпочав викладання музично-теоретичних дисциплін (гармонія, музична література, а з 1959 р. – народна музична творчість).

Унаслідок невизнання «буржуазного» Празького диплома Гошовського йому довелося екстерном закінчити Ужгородське музичне училище (1949) і Львівську консерваторію ім. М. В. Лисенка (1953) – щоб отримати фах «виконавець-гітарист, оркестровий диригент». Здобувши вищу музичну освіту, він успішно реалізовувався в новій сфері. Як гітарист брав участь у недільних концертах викладачів музичних шкіл та музшколи (т. зв. «магіне», що означало «грають майстри»), музикуючи сольо та в ансамблі. «Зі скрипалькою С. Б. Факторович грав сонати Паганіні, виступав зі співачкою П. А. Мило-славською, грав в естрадному квартеті, яким керував Д. Серій» (Мокану, 2005, с. 388). За спогадами М. Гошовського, зустрічався з гітаристами, які приїздили на гастролі, після їхніх концертів і консультувався з виконавських питань. Часто концертував з оркестром народних інструментів. Задля збагачення свого репертуару аранжував багато творів, відповідаючи на запити радянського часу. Паралельно керував самодіяльними й дитячими колективами, працював у Будинку народної творчості. Певний час Володимир співав у Закарпатському народному хорі разом зі старшим братом Василем та його жінкою Аннусею.

Невдовзі виконавської діяльності вченому стало замало. Спрага до наукових досліджень знайшла вихід 1953 року в захопленні музичною естетикою, та

¹ Уклав рукописний нотний збірник з народними піснями села Порошкове Перечинського р-ну Закарпатської обл. (бл. 15 зразків).

² У закладах СРСР класу шестиструнної гітари не існувало, крім Ужгородського музичного училища (через неухильність директора-немузиканта В. Хоменка). Адже цей різновид гітари вважали проявом «загниваючого Заходу».

через її незатребуваність він сконцентрувався на музикознавстві. Почав вивчати тогочасне музичне життя Закарпаття, про що свідчила поява публікацій «Музыкальная культура Закарпатья» (1957), «Заметки о музыкальной жизни советского Закарпатья» (1960) та ін. Паралельно приділяв увагу музичній публіцистиці, писав для місцевих газет критичні статті й відгуки про важливі музичні події краю³; утвердився як лектор-музикознавець та автор цікавих циклів радіопередач на музичну тематику⁴.

Прикметно, що це був не черговий перехід до нового виду діяльності, а нашарування на все попереднє. Гошовський працював одночасно «як музичний педагог, теоретик і диригент оркестру народних інструментів у музичній школі і училищі, як вчитель іноземних мов у середніх школах, училищі й університеті, як артист-виконавець (гітарист) на концертній сцені і на радіо, як музичний критик місцевих газет і автор освітніх передач на радіо, і як інструктор колективів народно-мистецької творчості і автор лекційного циклу з естетики та історії музики» (Пасічник, 2006, с. 8). При цьому працював із повною віддачею сил, а «почути, побачити і прочитати В. Гошовського можна було всюди» (Перескоцька, 1998, с. 8). Така активність була продиктована в тому числі потребами матеріального забезпечення родини.

Новий різкий поворот у долі музиканта було обумовлено непередбачуваним зменшенням педагогічного навантаження та дуже глибокою і предметною розмовою щодо майбутнього з його улюбленим учителем – проф. І. Панькевичем. Виходячи з нагальних потреб Закарпаття, той укотре настійливо порадив «не забувати про народне мистецтво» (Пасічник, 2017, с. 111).

Етномузикознавча діяльність (1955–1996). Усвідомивши унікальність шансу поєднання знань усіх попередньо здобутих професій, Гошовський вирішив у другій половині 1955 року досліджувати народну музику. «Там в точці перетинання [музики, етнографії та філології], – писав він, – чекала <...> на мене музична фольклористика, моя аж до смерті точка “омега”» (Мокану, 2005, с. 395), у якій «відчував себе набагато впевненіше, ніж у будь-якій іншій науковій галузі» (Пасічник, 2006, с. 9). Ученому тоді було 33 роки.

Ранній етномузикознавчий період (Ужгород, 1955–1961). Унаслідок пізнього старту становлення Гошовського на ниві етномузикології виявилось стрімким і стисненим у часі. Згідно з власною планкою вимог, він мав у сорок років стати зрілим науковцем. До цього рубіжного моменту в молодого дослідника лишалося всього сім років. Тому йшов до мети велетенськими кроками, поставивши перед собою три завдання: 1) здійснити самоосвіту в царині етномузикології; 2) зібрати експедиційні матеріали, 3) розпочати дослідження.

До самоосвіти Гошовський підійшов фундаментально: «простудював усього Колессу та Квітку, різ-

них радянських і зарубіжних вчених» (Пасічник, 2006, с. 9), що становило сотні праць! Іноземну літературу читав мовою оригіналу (подібну «розкіш» могли собі дозволити геть не всі радянські музикознавці-фольклористи); велику увагу приділяв вивченню нотних збірників народних пісень.

Паралельно вчений розпочав польові дослідження, усвідомлюючи, «що тільки вивченням друкованих матеріалів у фольклористиці нічого нового і цікавого здобути не можна» (Пасічник, 2006, с. 9). У виборі методів фіксації народної пісні обрав найпрогресивніший – звукозапис. Цьому допомогла поява в обласних центрах перших «бобінних» магнітофонів. Рекордування Гошовським народних пісень Закарпаття тривало в 1955–1966 роках, що засвідчило ґрунтовний підхід до збирання пісенного фольклору обраного регіону. Експедиції носили системний характер та еволюціонували в бік покращення якості звукозапису й удосконалення методики збирання⁵. За 12 років учений провів 92 експедиції у 78 селах краю та зафіксував близько 1600 пісень, що дозволило створити найбільший в Україні музично-фольклорний фоноархів однієї області. Архів став «фольклорною базою» усіх його досліджень.

У перших етномузикознавчих працях Гошовського порушено три теми: 1) історія музичної фольклористики Закарпаття; 2) вивчення коломийок у контексті славістики; 3) музична діалектологія. 1957 року на основі аналізу перших у регіоні нотацій народних пісень молодий учений написав перший дослідницький нарис «Сторінки історії музичної культури Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття» (виданий лише в 1964–1965 рр.). 1958 року для вступу до аспірантури ІМФЕ⁶ він підготував науковий реферат «Коломийка у слов'ян та інших народів», у якому продовжив починання Б. Бартока на Закарпатті (висвітлені в праці «Народна музика Угорщини та сусідніх народів»). У результаті порівняльних студій ученим було віднайдено трансформації та аналоги коломийки в культурі слов'янських народів. Згодом цей реферат був перероблений на окремий нарис у складі монографії «Біля джерел народної музики слов'ян». І нарешті, у тому таки 1958 році, у зв'язку з перетворенням Ужгородського університету на потужний осередок лінгвістичної діалектології, Гошовський, на запрошення Йосипа Дзендзелівського, взяв участь у роботі першої Ужгородської міжвузівської конференції із доповіддю «До питання про музичні діалекти Закарпаття». Фольклорний матеріал регіону виявився принагідним для вивчення діалектів, адже в ньому існує «етнографічний вузол» із переплетенням культур трьох етнографічних груп: слов'янської, угро-фінської та романо-германської; у горах збережено чи не первісну архаїку, а в долинах спостерігаються інонаціональні впливи.

Роботу діалектологічних форумів було поставлено на систематичну основу, і Гошовський розпочав своєрідне змагання з групою філологів. Вивчення му-

³ Більшість із них опублікував В. Пасічник (2017).

⁴ Їх перелік В. Гошовський навів у спогаді «Були колись літа...» (Мокану, 2005) та інших джерелах.

⁵ Розлогіше питання польових досліджень В. Гошовського висвітлено в працях (Добрянська, 2012; Мадяр-Новак, 2021; Пасічник, 2015).

⁶ Попри блискуче здані Гошовським іспити, йому відмовили в праві навчатися в аспірантурі.

зичної діалектології вимагало від нього проведення комплексу досліджень. Перші чотири його публікації – «До питання про музичні діалекти Закарпаття» (1958), «Деякі особливості історичного розвитку української пісні на Закарпатті» (1960), «Музичні архаїзми та їх діалектні особливості на Закарпатті» (рукопис 1960 року, опублікований в Україні лише 2017) (Пасічник, 2017), «České a slovenské písně v ukrajinském folklóru Zakarpatské oblasti USSR» («Чеські та словацькі пісні в українському фольклорі Закарпатської області УРСР») (1961, 1962, чеською мовою) – утворюють єдину низку музично-діалектологічних досліджень. У першій статті вчений дав географічне обґрунтування наявності музичних діалектів, у другій – розкрив історичні передумови, у третій – продемонстрував методи діалектологічних досліджень на прикладі колядок, у четвертій – надолужив раніше свідомо випущену (щоби не нагадувати про чехословацький період свого життя) тему: роль чехословацько-українських зв'язків у формуванні діалектів на західній частині Закарпаття. Різномасштабні матеріали – тези, розгорнуті статті – щоразу ставали яскравими й переконливими завдяки попередньому філологічному досвіду наукової роботи. В окремих аспектах музична діалектологія виявилася суміжною з проблемами музичного слов'янознавства та систематики народних пісень, роль яких зростає в подальшій праці вченого. Загалом етномузикознавчі дослідження раннього періоду засвідчили про впевнений «старт» Гошовського на ниві музичної фольклористики.

Зрілий етномузикознавчий період (Львів, Єреван, 1961–1986) включив три етапи.

1. Початок зрілості (або консерваторський етап) (Львів, 1961–1969).

Вичерпавши потенціал фахового зростання в Ужгороді, Гошовський 1961 року прийняв рішення про переїзд до Львова. На основі відкритого конкурсу його прийняли на роботу в консерваторію на оркестрову кафедру. Та головні зусилля музикант спрямував на етномузикознавство, тому невдовзі заснував у Львівській консерваторії Кабінет народної музики, у якому налагодив систематичну експедиційну й дослідницьку роботу, перетворивши його на етномузикознавчий центр Східних Карпат. Поглибив подальшу самоосвіту, ознайомившись із новими розробками в галузях структурної лінгвістики та кібернетики. Професійному зростанню вченого сприяли цінні рекомендації, отримані на творчих зустрічах і в листуванні зі знайомими етномузикологами (голова Фольклорної комісії СК РРФСР Л. Лебединський, проф. П. Богатирьов, чеський дослідник К. Веттерл⁷ та ін.).

Жага до утвердження, цілеспрямований рух до мети й талант, помножені на титанічну працю, прискорили стрімкий перехід до зрілості. Наукові публікації 1964–1969 років учений доводить до взірцевої досконалості, конкурентоздатності на рівні кращих союзних та європейських етномузикознавчих

досліджень. Більшість праць опубліковано в центральному музичному журналі країни, окремі – у Чехословаччині. Новизна, авангардове наукове мислення та сучасні методи досліджень – це ті риси, які характеризують статті «Фольклор і кібернетика» (1964), «Семіотика на допомогу фольклористиці» (1966), «Принципи і методи систематизації і каталогізації народних пісень у країнах Європи» (1966), «Комплексний аналіз: аналітичні карти генерального каталогу народної пісні» (1967), «Спроба генези одної лемківської весільної пісні» (1967). Дослідник завойовує імідж новатора, стрімко здобуває авторитет, стає впізнаваним на всесоюзних і міжнародних фольклористичних конференціях і симпозіумах. Його запрошують до складу Комісії народної музичної творчості СК СРСР.

«Консерваторський» етап життя Гошовського відзначений плюралізмом: одночасною працею над кількома темами, що перебувають на різній стадії розробки. З одного боку, він розпочинає роботу в галузі карпатознавства: відкриває в східно-карпатському регіоні нові жанри трудового фольклору «гоєканя» та «копаньовські» пісні, фундаментально вивчає окремі жанри, розробляє питання теорії фольклору, мелотипології, мелогеографії, виявляє епіцентр поширення ладкань і поступово вводить в коло наукових інтересів народну музику майже всієї Західної України. Поповнює фоноархів десь тисячею народномузичних творів.

З іншого боку, дослідник продовжує джерелознавчі пошуки на шляху вивчення історії музичної фольклористики Закарпаття. 1967 року з'являється рукопис другого нариса «Початки хорового співу на Закарпатті» (опублікований 1972 року в Словаччині) – про епохального музиканта-реформатора К. Матезон-ського, а 1969 року виходить друком «Листування І. Панькевича з Ф. Колесою», що пролило світло на роль цих двох діячів у становленні музичної фольклористики краю. Однак, зіткнувшись з обмеженням доступу до архівів, Гошовський не зміг розвинути розпочату тему до масштабів великого дослідження. Усі зібрані матеріали він узагальнить в окремому розділі передмови до збірника «Українські пісні Закарпаття».

Третій напрям роботи полягав у подальшому поглибленні студій у сфері музичного слов'янознавства (учений вивчав питання асиміляції, взаємовпливи музичного фольклору слов'янських народів тощо).

Два інших напрями є пов'язаними – це підготовка до друку праць К. Квітки та розробка принципів систематики та каталогізації великого масиву фольклорного матеріалу. Дослідник завершує роботу над першим томом праць К. Квітки, апробує початкові версії аналітичних карт, створює перший у СРСР комплексний каталог українських народних пісень (львівський). Його періодичні публікації на предмет необхідності кібернетизації аналітичних методів досліджень викликають упродовж 1964–1969 років неабиякий резонанс.

Та головним підсумком «консерваторського» етапу стає завершення дванадцятирічної праці в галузі музичної діалектології, яку увінчала публікація монографічної антології «Українські пісні Закарпаття» (1968). «Вона містила великий нотний збірник обсягом у 280 народно-музичних творів (включно

⁷ Унаслідок розбіжності транскрипцій він згаданий у деяких публікаціях як Феттерл.

з варіантами), вперше в історії Закарпаття класифікований за музично-діалектичним принципом, розгорнута наукова передмова та численні покажчики. Усі її складові частини були взаємопов'язаними: збірник становив музично-ілюстративний матеріал до вступної розвідки; покажчики творили додатки до народнописенних нотацій і дозволяли з'ясувати широкий спектр параметрів нотного зібрання. В «Українські пісні Закарпаття» увійшли лише найтипівіші зразки мелодій різних музичних діалектів краю (нерідко з долученням музично-діалектних трансформацій одних і тих самих пісень). У межах кожного діалекту Гошовський використав функційний метод систематизації пісень, запозичений від чеського дослідника Карла Веттерла, що допомогло розкрити їх жанрову різноманітність, виявити основи пісенні типи, а далі класифікувати народновокальні твори за змістом (міграційні пісні етномузиколог відділив в окремий розділ) (Мадяр-Новак, 2021, с. 180). Антологія започаткувала в Україні практичні напрацювання в галузі музичної діалектології і виявилася одним із кращих вітчизняних музично-фольклористичних зібрань.

Загалом, початок входження Гошовського в зрілий етномузикознавчий етап утворив одну з кульмінаційних вершин у розвитку української етномузикології: в особі цього вченого вона знову вийшла на світовий рівень.

2. На творчій роботі (Львів, 1969–1974). На жаль, збірка «Українські пісні Закарпаття» дала привід для непорозумінь з українськими видавцями, які мали намір її «злітературити», знівелювавши діалектні відмінності. Опублікувавши збірку в Москві, автор «обійшов» втручання, що загострило протистояння з науковцями ІМФЕ. До цього додалося обурення львів'ян як щодо думки Гошовського про несправжність львівського рукопису «Грамматика музикальна» М. Дилецького (висловлена 1967 в статті «К спору о Дилецком»), так і внаслідок безапеляційності, категоричності й безкомпромісності вченого. Усе це створило напружені стосунки з ректоратом Львівської консерваторії, які й призвели до звільнення його за власним бажанням та переходу на творчу роботу. Ученому довелося пережити матеріальну скруту, але з дослідницької позиції цей етап життя виявився вельми насиченим.

У 1970-х роках було опубліковано дві надважливі праці Гошовського: 1) монографія «У истоков народной музыки славян» («Біля джерел народної музики слов'ян»), яка стала вагомим внеском у музичне слов'янознавство (1972), та 2) двотомне зібрання «К. В. Квитка. Избранные труды» (1971, 1973) («К. В. Квитка Вибрані праці»), яке в особі Климента Квітки продемонструвало світу високий злет української етномузикології на початку ХХ століття.

Хоча перша з них – «Біля джерел народної музики слов'ян» – за масштабами й глибиною порушених проблем відповідала рівню та обсягу докторської дисертації, за її написання вченому присвоїли ступінь кандидата мистецтвознавства (1972), щоправда, без захисту. Ця об'ємна монографія складалася з ґрунтовної вступної частини про специфіку народних пісень, методологію досліджень і проблеми му-

зичного слов'янознавства («Питання теорії»); чотирьох нарисів: перший – «Слідами однієї весільної пісні слов'ян» (про ладканки), другий – «Типи українських колядок та їх структурно-ритмічні різновиди у слов'ян» (про колядки), третій – «Коломийкова структура у піснях слов'ян та сусідніх народів» (про коломийки), четвертий – «Асиміляція у музичному фольклорі» (про взаємовпливи музичного фольклору сусідніх народів) та висновків («Перспективи та реальність»). У вступі Гошовський виділив музичне слов'янознавство як окрему наукову дисципліну, покликану здійснювати порівняння народної музики слов'янських народів, виявляти спільні й відмінні риси, реконструювати пісенні архетипи, досліджувати питання етногенезу, асиміляції. Для розв'язання такого роду завдань він бачив потребу у створенні генерального пісенного каталогу для обміну інформацією між науковцями різних країн світу.

За основу аналізу в перших трьох нарисах вчений обрав прадавні народномузичні жанри, збережені на території України. Його цікавило виявлення архаїчних праселементів (архетипів), їх різновидів, трансформацій і функційних заміну у різних народів: східних, західних, південних слов'ян, а також на неслов'янських територіях; з'ясування зв'язків між народномузичними явищами та ареалами їх поширення (чи зникнення). На великому масиві матеріалу Гошовський вивчав інваріантні моделі, проводив систематизацію й типологізацію, подавав цікаві історико-етнографічні та аналітичні узагальнення. У четвертому нарисі, присвяченому проблемам асиміляції фольклору, спираючись на напрацювання Бартока, виявив бачення вказаної проблематики в Україні й СРСР на початку 1970-х років.

Загалом, монографія підсумувала всі попередні етнодослідження Гошовського в царині музичного слов'янознавства. Як і «Українські пісні Закарпаття», вона теж підвела ризик (у даному разі під вивченням теми 13-річного періоду), була високо оцінена провідними етномузикознавцями не лише України, колишнього СРСР, а й зарубіжжя. Її було перекладено чеською мовою, вона стала відомою в різних країнах Європи, отримала багато схвальних рецензій і відгуків. Після досліджень у царині музичної діалектології і карпатознавства монографія «Біля джерел народної музики слов'ян» ознаменувала в житті етномузиколога підкорення чергової вершини.

Інша публікація – двотомне зібрання «Квітка К. В. Вибрані праці» – завдячуючи Гошовському, уберегла наукові студії Климента Квітки від забуття та увіковічила здобутки корифея української етномузикології. За висловом Я. Якубяка, «навіть, якби В. Гошовський не написав нічого іншого, а тільки видав оті два томи, йому було б, мабуть, забезпечено почесне місце в історії нашої фольклористики» (Мокану, 2005, с. 146). Титанічна праця вченого з віднайдення та відбору матеріалів, їх редагування, упорядкування, написання передмови та блискучих коментарів до кожної з праць виявилася не даремною, адже наукові ідеї К. Квітки надихають і надихатимуть не одне покоління етномузикологів. Таким чином, обидві фундаментальні праці стали рубіжними як у житті Гошовського, так і в історії вітчизняної науки.

Та етномузиколог не збирався зупинитися на досягнутому. Цього разу він поставив перед собою мега-високу планку: вирішити проблему кібернетичних фольклорних універсалій та залучити електронно-обчислювальні машини (ЕОМ) до операцій системно-аналітичної каталогізації народних пісень. Для «зондування» можливостей різних наукових центрів СРСР Гошовський організує у 1972–1974 роках низку наукових форумів: Всесоюзну конференцію з питань класифікації та систематизації народних пісень у Вільнюсі (1972), «Меморандум відносно універсального пісенного каталогу» в Єревані (1973), виносить це питання на міжнародний семінар у Словаччині (доповідь «Методи етномузикознавчого аналізу», 1974). У результаті вчений отримав запрошення до співпраці від Інституту мистецтв АН Вірменської РСР, поставивши собі за мету здійснити «революційний переворот» в етномузикознавстві.

3. Вірменський етап (Єреван, 1975–1986).

Учений переїздить до Вірменії, з якою його пов'язувало родинне коріння його матері, і спільно з групою програмістів – Ігорем Мкртумяном та Едурдом Акоюяном – розробляє, на основі львівських напрацювань, кілька систем для ЕОМ. Це АРУНАК («Вірменський універсальний структурно-аналітичний каталог музичних текстів») та УНСАКАТ («Універсальний структурно-аналітичний каталог музичних текстів»). Їх запуск на ЕОМ 1975 року демонструвався на організованому Гошовським першому Всесоюзному семінарі з машинних аспектів алгоритмічного аналізу музичних текстів (МАОФАТ), який став особливою подією в етномузикознавчому світі. Експерименти, що задіяли великий штат працівників для обслуговування ЕОМ, були дорогими й потребували затрат часу на кодування музичних текстів.

Кібернетичній етномузикології Гошовський присвятив найбільше років, написавши близько 20 наукових праць. Якщо перші⁸ з них висвітлюють окремі питання машинної каталогізації: кодування музичного тексту, звукорядів, ритмічних форм синтагм, мелодичних форм тощо, то пізні є дослідженнями за допомогою ЕОМ музичних явищ у вірменському, словацькому, українському та вірменському фольклорі («Горані: до питання типології вірменської народної пісні» (1983), «Мелодичні парадигми пісень словацько-українського ареалу» (1984), «Знаки спільності в мелодії “кочари”»: порівняльний семіологічний аналіз» (1986)). Із появою комп'ютерів УНСАКАТ переводиться з ЕОМ на комп'ютери перших поколінь за допомогою СКОМАК («Система кодування для музичного аналізу за допомогою комп'ютера»).

Сам Гошовський пишався здобутками, адже мало хто зміг би того часу проявити таку наполегливість і цілеспрямованість задля реалізації складного авангардового задуму. Кібернетичні дослідження стали «ле-

бединою піснею» вченого та останньою глобальною темою в його науковому житті.

Пізній період етномузикознавчої діяльності (Львів, Ужгород, 1986–1996). Після виходу на пенсію вчений повернувся в Україну. Він усіма силами намагався запустити УНСАКАТ у Брно, Празі, Софії, Львові та Ужгороді. Восени 1992 року провів на Закарпатті Першу Міжнародну школу кібернетичної етномузикології (Ужгород – Дубриничі), готував послідовників, які удосконалювали б УНСАКАТ разом із програмістами. Та у важких 1990-х тандем із програмістами не склався і його система поступово перетворювалася на музейний експонат.

В останні роки у Львові та Ужгороді Гошовський опублікував низку невеликих етномузикознавчих статей і спогадів, які, з одного боку, слугували доповненнями до попередніх праць, а з іншого – підводили підсумок власного життя. Важливими в цьому сенсі стали: «Володимир Гошовський: Біо-бібліографічний покажчик наукових праць», «Були колись літа...», «Професор І. Пянькевич у моєму житті» та інші.

Педагогічна діяльність (1944–1994) супроводжувала більшу частину життя Гошовського (філологічну, музично-виконавську, диригентську та етномузикознавчу працю), починаючи від викладання в Клубі модерних філологів і завершуючи читанням лекцій у Львівському національному університеті ім. І. Франка (за винятком років перебування на творчій роботі). Протягом життя він викладав величезну кількість предметів: у Празі (1944–1945) – лінгвістику, в Ужгородському музичному училищі (1946–1961) – іноземні мови (німецьку, англійську й факультативно італійську), цикл навчальних дисциплін відділу народних інструментів (клас шестиструнної гітари, домри, балалайки, оркестровий клас, диригування, методика викладання гри на щипкових інструментах, аранжування, оркестрування) та окремі музично-теоретичні предмети (гармонію, музичну літературу, а з 1959 р. – народну музичну творчість), у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка (1961–1969) – клас домри, іноземні мови, однак основну увагу сконцентрував на музичному фольклорі. Він перетворив Фольклористичну секцію Студентського наукового товариства на важливий осередок етномузикознавчої підготовки майбутніх музикознавців-фольклористів, де надавав необхідні знання й навички для проведення експедиційної, транскрипторської та дослідницької роботи. Створений ним Кабінет народної музики перетворив на «Міні-А[кадемію] Н[аук]» (Добрянська, 2013, с. 127), а з 1964 року вже офіційно викладав «музичний фольклор» та «фольклорну практику». У Єревані (1975–1986) педагогічна праця Гошовського була епізодичною (лекції про УНСАКАТ для студентів Інституту мистецтв АН Вірменської РСР). Останнім навчальним закладом, у якому працював вчений, була кафедра музичної фольклористики Львівського національного університету ім. І. Франка (1991–1994). Та за всієї різноманітності предметів, майже всі вихованці запам'ятали його однаково: як високоерудованого і вимогливого педагога, який демонстрував відповідальність, ґрунтовну підготовку до занять і завжди творчий підхід.

⁸ Об'єднаних у збірнику МАОФАТ 75: Первый всесоюзный семинар по машинным аспектам алгоритмического формализованного анализа музыкальных текстов. Ереван – Дилижан, 27.10 – 1.11.1975. Материалы семинара / сост., общая ред. и предисловие В. Л. Гошовского. Ереван, 1977. 291с.

У педагогічній, як і в будь-якій іншій сфері, В. Гошовський залишив по собі помітні результати.

По-перше, він виявився причетним до виховання великої кількості фахових музикантів, серед яких В. Білей, Т. Боніславський, З. Гайчук, М. Кобулей, А. Рошахівський, Л. Товт, А. Хазітарханов, М. Чайковський та багато інших музичних авторитетів.

По-друге, започаткував в Ужгороді єдину в УРСР «школу виконавців на шестиструнній гітарі». Маючи можливість навчати учнів упродовж 10–12 років (від музичної школи до закінчення училища), він досягав високих результатів. Гордістю вчителя став Ф. Смерічко, який сприяв розквіту гітарного мистецтва на Закарпатті та виховав, образно кажучи, музичних «онуків» і «правнуків» Гошовського. Серед найяскравіших – провідний викладач класу гітари Ужгородського музичного фахового коледжу імені Д. С. Задора, заслужений працівник культури України П. Стулішенко, який підготував велику кількість лауреатів міжнародних конкурсів: Я. Бреславського, В. Панюса, І. Половинку та багатьох інших, котрі в різних кутках України та зарубіжжя провадять фахову гру на шестиструнній гітарі.

По-третє (що надзвичайно важливо), сформував плеяду етномузикологів, створивши передумови для розквіту львівської фольклористичної школи. Як талановитий педагог він розбудив інтерес до дослідження народної музики у Ю. Сливинського, І. Мацієвського, М. Мишанича, Л. Кушлика, Я. Бодака, Б. Луканюка, В. Зеленчука та інших. Нині їхні вихованці (а це майже вся кафедра музичної фольклористики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, В. Шостак, авторка цих рядків, останній учень ученого В. Пасічник та багато інших) – це теж наукові нащадки В. Гошовського, котрі виховують своїх наступників.

Музично-громадська діяльність ученого, як і педагогічна, тісно поєднана з етномузикознавчою. Музично-громадською працею він займався впродовж усього життя – передусім, щоб утверджуватися. Ще до викладання народної музичної творчості в Ужгородському музичному училищі Гошовський створив фольклорний гурток, залучаючи студентів до пошуку інформантів і проведення експедицій. Кабінет народної музики Львівської консерваторії, як і фольклористична секція СНТ, тривалий час працювали на громадських засадах. У Москві Гошовський входив до складу бюро Всесоюзної комісії народної музичної творчості СК СРСР, був позаштатним редактором видавництва «Радянський композитор». У Єревані він

проводив симпозиуми (МАНФАН, до 100-річчя К. Квітки) та численні семінари для шанувальників народної музики, виступав із фольклорними темами на радіо та телебаченні. В останні роки життя працював у Львівському товаристві охорони пам'яток, заснував товариство «Рідна пісня», в Ужгороді – «Центр із вивчення народної музики Карпат», ставши його науковим керівником. Наведений перелік фактів переконує у важливості цієї сфери діяльності видатного етномузиколога.

Висновки

Огляд сфер діяльності Володимира Гошовського був покликаний створити комплексне бачення основних здобутків ученого, оновити й доповнити інформацію про нього, а головне – донести, що неабиякого доробку цієї різнобічно обдарованої людини вистачило би на кілька життів. Гошовський не боявся кардинальних змін і труднощів, навпаки – постійно підвищував поставлену самим перед собою планку завдань. Тому-то, розпочавши свій етномузикознавчий шлях із вивчення коломийки, він завершив його створенням напряму кібернетичної етномузикології. Окреслення окремих сфер авторці довелося обмежити основними тенденціями, натомість «поза кадром» лишилися деталі, доступні для ознайомлення в науковій літературі.

Здійснений аналіз загострив увагу на розв'язанні одного з невідкладних завдань – необхідності перекладу українською російськомовних праць ученого. (Так, Б. Луканюк виклав в інтернет український варіант праць К. Квітки.) Гошовський був українцем, написав свої перші й останні праці українською, та позаяк його життя припало на радянський період, змушений був писати російською щоби вийти на всесоюзний рівень. Повернення досліджень В. Гошовського в лоно його рідної мови вже розпочато. Так, В. Пасічник ініціював переклад збірника «Українські пісні Закарпаття», авторка цих рядків подала українську версію карпатознавчих праць В. Гошовського до макету третього тому «Антології наукової думки про народну музику Закарпаття». Очікують на переклад монографія «Біля джерел народної музики слов'ян» і низка інших важливих праць (включно з чесько-, німецько- та англійськими). Сподіваюся, що 100-річчя від дня народження В. Гошовського стане потужним поштовхом для активізації роботи в цьому напрямі та сприятиме подальшому вивченню спадщини видатного українського етномузиколога ХХ століття.

Список використаної літератури і джерел

- Гошовський, В. (Упоряд.). (1992). *Володимир Гошовський: Біо-бібліографічний покажчик наукових праць*. Львів. 24 с.
- Добрянська, Л. (2010). Експедиційна діяльність Володимира Гошовського у Львівській консерваторії (1961–1968). *Вісник Львівського університету. Серія: мистецтвознавство*, 10, 44–63. Львів.
- Добрянська, Л. (2013). Педагогічна діяльність Володимира Гошовського у Львівській консерваторії (1961–1969). *Етномузіка*, 9, 122–147. Львів.
- Довгалюк, І., Добрянська, Л. (2008). Кафедра музичної фольклористики. У кн. *Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*, сс. 304–318. Львів.
- Іваницький, А. (1997). *Українська музична фольклористика (методологія і методика): Навч. посібник*. Київ: Заповіт. 392 с.
- Мадяр-Новак, В. (2006). Володимир Леонідович Гошовський – 85-річчя від дня народження фольклориста-музикознавця. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік*, 356–361. Ужгород.
- Мадяр-Новак, В. (2006). Гошовський Володимир Леонідович. У кн.: *Українська музична енциклопедія. Том 1*, 512–513. Київ.

- Мадяр-Новак, В. (2017а). Володимир Гошовський – знакове ім'я у вітчизняній етномузикології. *Культурологічні джерела*, № 1 (37), 62–64. Ужгород.
- Мадяр-Новак, В. (Упоряд.). (2017б). *Володимир Гошовський і Закарпаття: збірник статей і матеріалів*, вип. 1. Ужгород. 156 с.
- Мадяр-Новак, В. (2017в). Закарпаття у колі наукових інтересів Володимира Гошовського. *Володимир Гошовський і Закарпаття: збірник статей і матеріалів*, вип. 1, 50–64. Ужгород.
- Мадяр-Новак, В. (2018). Періодизація польових досліджень Володимира Гошовського на Закарпатті. *Українська музика*, № 3 (29), 84–93. Львів.
- Мадяр-Новак, В. (2019). Музична фольклористика Закарпаття: етапи, постаті, здобутки (кінець XVII – середина XX ст.): дис. ... канд. мист. (17.00.03). Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка. 371 с.
- Мадяр-Новак, В. (2021). Перші етномузикознавчі публікації Володимира Гошовського. *Проблеми етномузикології*, 16, 42–51. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. Doi: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2021.16.249645>
- Мокану, Л. М. (Ред.-упоряд.). (2005). *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення: збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття*. Вип. 1. Ужгород. 420 с.
- Мушинка, М. (1997). Випередив свою добу: з приводу смерті одного з найвизначніших етномузикологів В. Гошовського. *Карпатський край*, № 6–10, 100–102.
- Мушинка, М. (2001). Володимир Гошовський і Чехословаччина. У кн. В. Пасічник (Ред.). *Народні пісні я життя своє присвятив: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті видатного українського етномузиколога В. Гошовського*, сс. 61–71. Львів.
- Мушинка, М. (2018). Відгомін праць Володимира Гошовського у Чехії та Словаччині. *Народознавчі зошити*, № 1 (139), 20–26.
- Пасічник, В. (Упоряд.). (2006). *Пам'яті Володимира Гошовського (1922–1996): Збірник статей та матеріалів*. Львів. 204 с.
- Пасічник, В. (2011а). Володимир Гошовський на кафедрі української фольклористики. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтво*, 16. Ч. 1, 21–43. Львів.
- Пасічник, В. (2011б). Деякі аспекти формування Володимира Гошовського як вченого. *Етномузика*, 8, 43–55. Львів.
- Пасічник, В. (2012). Життя і наукова діяльність Володимира Гошовського: історіографічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтво*, 11, 170–183. Львів.
- Пасічник, В. (2013а). Питання музичних діалектів у науковій спадщині Володимира Гошовського. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтво*, 12, 103–113. Львів.
- Пасічник, В. (2013б). Питання музичного слов'янознавства у науковій спадщині Володимира Гошовського. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтво*, 13, 72–86. Львів.
- Пасічник, В. (2014). Наукові контакти Володимира Гошовського. *Етномузика*, 10, 75–86. Львів.
- Пасічник, В. (Упоряд.). (2017). *Володимир Гошовський. Музична культура Закарпаття: Вибрані наукові та публіцистичні праці*. Львів. 204 с.
- Перескоцька, С. (1998). *Життєвий і творчий шлях В. Л. Гошовського*. ◦[Дипломна робота]. Львів. 52 с.
- Madyar-Novak, V. (2018). The issue of music dialectology in the first publications of Volodymyr Goshovsky. *Res humanitariae: Scientific journal of humanitarian sciences of Klaipeda University*. Vol. 24, 336–349. Klaipeda.

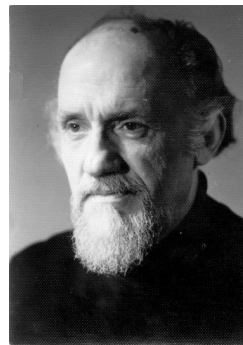
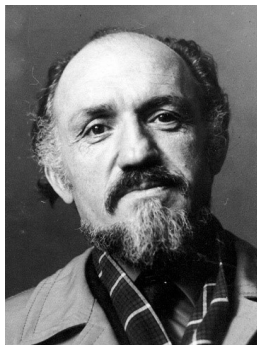
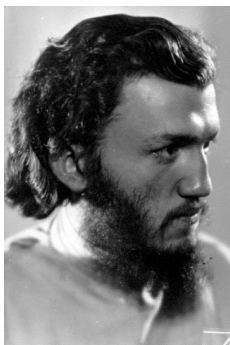
References

- Dobrianska, L. (2010). Ekspedytsiina diialnist Volodymyra Hoshovskoho u Lvivskii konservatorii (1961–1968) [Volodymyr Hoshovsky's expeditionary activities at the Lviv Conservatory (1961–1968)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu [The Bulletin of Lviv University]*. Iss. 10, 44–63. Lviv. [in Ukrainian].
- Dobrianska, L. (2013). Pedagogichna diialnist Volodymyra Hoshovskoho u Lvivskii konservatorii (1961–1969) [Volodymyr Hoshovsky's pedagogical activity at the Lviv Conservatory (1961–1969)]. *Etnomuzyka [Ethnomusic]*. Iss. 9, 122–147. Lviv. [in Ukrainian].
- Dovhaliuk, I., Dobrianska, L. (2008). Kafedra muzychnoi folklorystyky [The Department of Music folkloristics]. In book: *Storinky Lvivskoi derzhavnoi muzychnoi akademii imeni Mykoly Lysenka [Pages of the History of Mykola Lysenko National Musical Academy in Lviv]*, pp. 304–318. Lviv. [in Ukrainian].
- Hoshovsky, V. (Comp.). (1992). *Volodymyr Hoshovskyy: Bio-bibliografichni pokazhchyk naukovykh prats [Volodymyr Hoshovsky: Bio-bibliographic Index of Scientific Works]*. Lviv. [in Ukrainian].
- Ivanytskyi, A. (1997). *Ukrainska muzychna folklorystyka (metodolohiia i metodyka): Navch. Posibnyk [Ukrainian Musical Folkloristics (Methodology and Methods): Teaching Manual]*. Kyiv: Zapovit. [in Ukrainian].
- Madiar-Novak, V. (2006). Hoshovskyi Volodymyr Leonidovych. In book: *Ukrainska muzychna entsyklopediia [Ukrainian Musical Encyclopedia]*. Vol 1, pp. 512–513. Kyiv. [in Ukrainian].
- Madiar-Novak, V. (2006). Volodymyr Leonidovych Hoshovskyi – 85-richchia vid dnia narodzhennia folklorysta-muzykoznavtsia [Volodymyr Leonidovych Hoshovsky – 85th anniversary of the birth of the folklorist-musicologist]. *Kalendar kraieznavchykh pamiatnykh dat na 2007 rik [Calendar of Local History Commemorative Dates for 2007]*, 356–361. Uzhhorod. [in Ukrainian].
- Madyar-Novak, V. (Comp.). (2017). *Volodymyr Hoshovskyy i Zakarpattya: Zbirnyk statey ta materialiv [Volodymyr Hoshovsky and Transcarpathia: Collection of Articles and Materials]*. Iss. 1. Uzhhorod. [in Ukrainian].
- Madiar-Novak, V. (2017). Volodymyr Hoshovskyi – znakove imia u vitchyznianiі etnomuzykolohii [Volodymyr Hoshovskyi is an iconic name in national ethnomusicology]. *Kulturolohichni dzherela [Cultural Sources]*, № 1 (37), 62–64. Uzhhorod. [in Ukrainian].
- Madiar-Novak, V. (2017). Zakarpattia u koli naukovykh interesiv Volodymyra Hoshovskoho [Transcarpathia in the circle of scientific interests of Volodymyr Hoshovskyi]. *Volodymyr Hoshovskyi i Zakarpattia [Volodymyr Hoshovskyi and Transcarpathia]*. Iss. 1, 50–64. Uzhhorod. [in Ukrainian].

- Madiar-Novak, V. (2018). Periodyzatsiia poliovykh doslidzhen Volodymyra Hoshovskoho na Zakarpatti [Periodization of Volodymyr Hoshovsky's field research in Transcarpathia]. *Ukrainska muzyka [Ukrainian Music]*, № 3 (29), 84–93. Lviv. [in Ukrainian].
- Madyar-Novak, V. (2018). The issue of music dialectology in the first publications of Volodymyr Goshovsky. *Res Humanitariae: Scientific Journal of Humanitarian Sciences of Klaipeda University. Vol. 24*, 336–349. Klaipeda. [in English].
- Madiar-Novak, V. (2019). *Muzychna folklorystyka Zakarpattia: etapy, postati, zdobutky (kinets XVII – seredyna XX st.) [Musical Folkloristics of Transcarpathia: Stages, Figures, Achievements (End of the 17th – Mid-20th Centuries)]*. [Dissertation of the candidate of arts (17.00.03)]. Lviv: LNMA named after M. Lysenko. Department of Musical Folklor. 371 p. [in Ukrainian].
- Madiar-Novak, V. (2021). Pershi etnomuzykoznavchi publikatsii Volodymyra Hoshovskoho [Volodymyr Hoshovsky's first ethnomusicological publications]. *Problemy etnomuzykologii [Problems of Music Ethnology]*. Iss. 16, 42–51. Kyiv. [in Ukrainian].
- Mokanu, L. M. (Ed.-comp). (2005). *Profesiina muzychna kultura Zakarpattia: etapy stanovlennia: zbirka statei, ese pro muzychnu kulturu Zakarpattia [Professional Musical Culture of Transcarpathia: Stages of Formation: a Collection of Articles, Essays about the Musical Culture of Transcarpathia]*. Vol. 1. Uzhhorod. [in Ukrainian].
- Mushynka, M. (1997). Vyperedyv svoiu dobu: z pryvodu smerti odnogo z naivyznachnishykh etnomuzykologiv V. Hoshovskoho [Ahead of his time: on the occasion of the death of one of the most prominent ethnomusicologists, V. Hoshovskyi]. *Karpat-skyi kraï [Carpathian Region]*, No 6–10, 100–102. [in Ukrainian].
- Mushynka, M. (2001). Volodymyr Hoshovskyi i Chekhoslovachchyna [Volodymyr Hoshovsky and Czechoslovakia]. In book V. Pasichnyk (Ed.). *Narodnii pisni ya zhyttia svoje prysviatyv: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoï pamiaty vydatnogo ukraïnskoho etnomuzykologa V. Hoshovskoho [I Dedicated My Life to Folk Song: Materials of the International Scientific and Practical Conference Dedicated to the Memory of the Outstanding Ukrainian Ethnomusicologist V. Hoshovskyi]*, pp. 61–71. Lviv. [in Ukrainian].
- Mushynka, M. (2018). Vidhomin prats Volodymyra Hoshovskoho u Chekhii ta Slovachchyni [Echoes of the works of Volodymyr Hoshovsky in the Czech Republic and Slovakia]. *Narodoznavchi zoshyty [Ethnographic Notebooks]*, No 1 (139), 20–26. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (Comp.). (2006). *Pamiaty Volodymyra Hoshovskoho (1922–1996): Zbirnyk statei ta materialiv [In Memory of Volodymyr Hoshovsky (1922–1996): Collection of Articles and Materials]*. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (2011). Deiaki aspekty formuvannia Volodymyra Hoshovskoho yak vchenoho [Some aspects of the formation of Volodymyr Hoshovsky as a scientist]. *Etnomuzyka [Ethnomusic]*. Iss. 8, 43–55. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (2011). Volodymyr Hoshovskyi na kafedri ukraïnskoi folklorystyky [Volodymyr Goshovsky at the Department of Ukrainian Folklore Studies]. *Visnyk Lvivskoho universytetu [The Bulletin of Lviv University]*. Vol. 16. P. 1, 21–43. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (2012). Zhyttia i naukova diïalnist Volodymyra Hoshovskoho: istoriografichnyi aspekt [Life and scientific activity of Volodymyr Goshovsky: historiographical aspect]. *Visnyk Lvivskoho universytetu [The Bulletin of Lviv University]*. Vol. 11, 170–183. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (2013). Pytannia muzychnoho slovianoznavstva u naukovii spadshchyni Volodymyra Hoshovskoho [The issue of Slavic music studies in the scientific heritage of Volodymyr Hoshovsky]. *Visnyk Lvivskoho universytetu [The Bulletin of Lviv University]*. Vol. 13, 72–86. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (2013). Pytannia muzychnykh dialektiv u naukovii spadshchyni Volodymyra Hoshovskoho [The question of musical dialects in the scientific heritage of Volodymyr Goshovsky]. *Visnyk Lvivskoho universytetu [The Bulletin of Lviv University]*. Vol. 12, 103–113. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (2014). Naukovi kontakty Volodymyra Hoshovskoho [Scientific contacts of Volodymyr Goshovskyi]. *Etnomuzyka [Ethnomusic]*. Iss. 10, 75–86. Lviv. [in Ukrainian].
- Pasichnyk, V. (Comp.). (2017). *Volodymyr Hoshovsky. Muzychna kultura Zakarpattya: Vybrani naukovi ta publitsystychni pratsi [Volodymyr Hoshovsky Musical Culture of Transcarpathia: Selected Scientific and Journalistic Works]*. Lviv. [in Ukrainian].
- Pereskotska, S. (1998). *Zhyttiievi i tvorchyi shliakh V. L. Hoshovskoho [The Life and Reative Path of V. L. Hoshovskyi]*. [Graduate work]. Lviv. 52 p. [in Ukrainian].

Додаток 1

Володимир Гошовський на різних етапах життя: ранньому, зрілому та пізньому

Vira Madyar-Novak

<https://orcid.org/0000-0002-5178-0639>

Uzhhorod Music Professional College named after D.E.Zadora

Voloshyna Street, 13. Uzhhorod, Ukraine, 88000,

mobile: +380637036254; e-mail: madyarnovak@ukr.net

The figure of Volodymyr Hoshovsky through the prism of his activity spheres: to the centenary anniversary of the scientist

In the conditions of the Russian occupation, when Ukraine is fighting for independence, the commemoration of the centennial anniversary of one of the “titans” of Ukrainian ethnomusicology, Volodymyr Hoshovsky (1922–1996), acquires special national significance.

The article reviews the spheres of activity of the scientist throughout his life starting from his childhood. The diverse upbringing and education of the European level formed V. Hoshovsky’s interest in the exact sciences and humanities, as well as in art, even in his childhood. This diversity of interests allows you to respond to changing life circumstances and master a new profession.

After receiving a doctorate in philology and ethnography at the Charles University in Prague (1944), V. Hoshovsky prepared to become a scientist and became a polyglot. His main *linguistic studies* fell on the Prague period: work at the Institute of Slavic Studies, teaching at the Modern Languages Club, brilliant proposals and scientific prospects for the future.

Ethnographic studies took place in Uzhhorod in 1946–1948. V. Hoshovsky headed the ethnographic department of the Uzhhorod Historical and Ethnographic Museum, began an in-depth survey of the folk culture and lifestyle of the villages of the Transcarpathian region, and organized a number of large exhibitions.

The strengthening of ideological pressure and the closing of the ethnographic department led to the search for a new field of activity and realization as a *professional musician*. V. Hoshovsky obtained a second higher education – this time – in music. He graduated from the Lviv State Conservatory named after M.V. Lysenko (1953), as in Prague, having chosen two specialties. As a result, he became the first professional guitarist and the first professional conductor of an orchestra of folk instruments in Transcarpathia. A passion for musical aesthetics and musicology was added to the performances. His musical activity was very intense.

Since 1955, V. Hoshovsky entered the field of ethnomusicology, which turned into his life’s work. His research on folk music evolved, delineating three periods. In the early period (Uzhhorod, 1955–1961), the scientist focused on regional studies: he carried out numerous field surveys of Transcarpathian villages, began the study of the history of musical folklore of Transcarpathia, studied the *kolomyika* in the context of Slavic studies, and engaged in the discovery of the musical dialects of Transcarpathia.

In the mature period (Lviv, Yerevan, 1962–1986) V. Hoshovsky significantly expanded the range of scientific interests, reached the level of Carpathian studies, Slavic studies and cybernetic ethnomusicology, completed studies in the field of musical dialectology, significantly updated the research methodology by involving the methods of linguistics, semiotics, genetics, cybernetics, etc. The main his works were the anthology “Ukrainian Songs of Transcarpathia” (1968), the monograph “On the Origins of Folk Music of the Slavs” (1971), the two-volume collection of Klyment Kvitka’s works “K.V. Kvitka. Selected Works” (1971, 1973), development of UNSACAT (on the basis of Lviv analytical maps, and in cooperation with Armenian programmers), computer research of Ukrainian, Slovak, Armenian and Azerbaijani folk music. In the later period (Lviv, Uzhhorod, 1986–1996) he focused on the coverage of certain ethnomusicological issues and memories.

The review made it possible to come to the conclusion that the realization of V. Hoshovsky in the field of linguistics and ethnography laid an interest in scientific work. The switch to the musical sphere made it possible to wait out the ideological pressure. Fascination with ethnomusicology marked a return to the bosom of science, but at a new level: with the unification of all previously acquired knowledge and experience. The breadth of scientific interests, familiarity with modern methods of research in various fields of science, the possibility of studying the latest European specialized literature in the original language distinguished this scientist among contemporary ethnomusicologists and provided space for bold experiments.

As for pedagogical and social work, they formed a supporting line to the philological, musical, and ethnomusicological spheres of V. Hoshovsky’s activities. On the one hand, they stimulated public interest in certain issues, and on the other hand, they contributed to the education of followers who formed the musical, performing and ethnomusicological future of Ukraine.

Key words: V. Hoshovsky, linguistics, ethnography, musical performance, musicology, musical dialectology, Slavic studies, cybernetic ethnomusicology.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2022 року